

Cirkulärnr: 1994:21
Diariernr: 1994:0136
Handläggare: Claes-Håkan Jacobson
Avdsek: KEP Förh
Datum: 1994-01-24
Mottagare: Kommunstyrelsen, Personalfrågor
Rubrik: Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i regeringens budget-
proposition

Personalpolitik 1994-2:4
Handläggare:
Claes-Håkan Jacobson

1994-01-24

Kommunstyrelsen
Personalfrågor

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i regeringens budgetproposition

Regeringen har i budgetpropositionen (1993/94:100) presenterat sina förslag till åtgärder för att förbättra situationen på den svenska arbetsmarknaden.

Regeringen föreslår för nästa budgetår att arbetsmarknadspolitiken inriktas på att förebygga långtidsarbetslöshet och utslagning, utnyttja den reguljära arbetsmarknaden och stimulera rekryteringen till näringslivet, öka jämställdheten på arbetsmarknaden och effektivisera medelsanvändningen.

Sammanfattning av de viktigaste förslagen

- * oförändrad hög nivå på de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärderna
- * de avtalade inskolningsplatserna för ungdomar avskaffas
- * en särskild arbetsplatsförlagd praktik för invandrare införs
- * målgruppen för skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA) vidgas till vissa grupper med svårare funktionshinder
- * Lönebidrag kan i vissa fall lämnas för anställda med arbetshandikapp som löper risk att bli uppsagda

Arbetsmarknadsläget

I november 1993 var 357.000 personer öppet arbetslösa enligt propositionen, vilket motsvarar 8,4 % av arbetskraften. Under samma månad befann sig ca 220.000 personer eller 5,2 % av arbetskraften i någon form av konjunkturberoende åtgärder. Aldrig tidigare har antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder uppnått dagens omfattning. Arbetslösheten var vid samma tidpunkt 10,2 % för män och 6,6 % för kvinnor.

Det svåra läget på arbetsmarknaden har särskilt hårt drabbat nyutbildade ungdomar, arbetshandikappade och utomnordiska medborgare. Antalet arbetslösa ungdomar i åldrarna 16 - 24 år var 89.000, vilket är en nedgång jämfört med sommarmånaderna med över 40.000 personer.

De allt längre arbetslöshetstiderna har lett till en ökad andel långtidsarbetslösa. I november 1993 hade 36 % av de arbetslösa varit utan arbete i mer än sex månader.

Arbetsmarknadsverket har också konstaterat att rundgången mellan åtgärd och arbetslöshet har ökat. Första halvåret 1993 återkom ca 3/4 av dem som slutade en åtgärd till arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadspolitiken 1994/95

Utvecklingen hittills tyder enligt regeringens bedömning på att den beräknade omfattningen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte kommer att uppnås under kommande budgetår. Detta bottnar i flera orsaker och kombination av olika förhållanden. De flesta åtgärder förutsätter att kommuner, landsting, myndigheter, organisationer och privat näringsliv engagerar sig och skapar de öppningar och möjligheter som krävs för att initiera och genomföra åtgärderna. Regeringen konstaterar att den pågående omstruktureringen i kommuner och de privata arbetsgivarnas osäkerhet och försiktighet inför framtiden gör det svårt för arbetsmarknadsverket att, nu när behovet är som störst, i tillräcklig omfattning engagera olika anordnare för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen poängterar därvid att kommuner och myndigheter måste bearbetas så att planerade sysselsättningspolitiskt motiverade investeringar kommer till stånd.

För budgetåret 1994/95 föreslår regeringen att för ca 45 miljarder kronor ska ca 400.000 personer per månad kunna erbjudas en arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller en utbildningsplats.

Omstruktureringen inom den offentliga sektorn innebär en viss minskning av kvinnornas traditionella arbetsmarknad. Många kvinnor måste nu bredda sin kompetens och sitt yrkesval. Detta kan underlättas genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Regeringens förslag

a) Arbetslivsutveckling (ALU)

Regeringen bedömer att ALU är en mycket lämplig åtgärd i detta svåra arbetsmarknadsläge där det är av största vikt att få ner framförallt långtidsarbetslösheten. ALU-platserna har totalt sett inte påvisats ge några större undanträngningseffekter då platserna ska ligga utanför den reguljära arbetsmarknaden. I början av december var antalet ALU-platser ca 51.000.

För nästa budgetår beräknar regeringen att det behövs ca 80.000 ALU-platser per månad och kostnaden för ersättningen till de ALU-anvisade beräknas uppgå till ca 8,8 miljarder kronor.

b) Ungdomspraktik

Ungdomspraktiken infördes den 1 juli 1992. I september 1993 hade drygt 137.000 beslut om ungdomspraktik fattats.

I Sverige fanns i november 1993 ca 793.500 ungdomar i åldern 18 - 24 år. Av de 57 % som räknas till arbetskraften var ca 87.200 arbetslösa. 13 % av alla ungdomar i åldern 18 - 24 år befann sig i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Fr.o.m innevarande budgetår kan nyutexaminerade 25-29-åriga ungdomar med högskoleutbildning om minst 120 poäng få ungdomspraktik för akademiker. Praktiken bör efter tre månader övergå till anställning med rekryteringsstöd. Ungdomspraktiken är i första hand avsedd för ungdomar som fullföljt en treårig gymnasieutbildning. Arbetslösa ungdomar med kortare gymnasieutbildning skall i första hand erbjudas ett tredje gymnasieår istället.

Den ändring av ungdomspraktiken som innebär att en arbetsgivare betalar ett finansieringsbidrag med 1.000 kr per månad under de första sex månaderna och därefter kan behålla ungdomspraktikanten mot en avgift på 3.000 kr per månad under de nästkommande sex månaderna, har bl.a. införts med avsikten att ungdomspraktiken mer än tidigare skall leda till en anställning.

Regeringen föreslår att den praktikanordnare som väljer att anställa en ungdomspraktikant redan efter de första sex månaderna skall, genom möjlighet till eftergift, befrias från kravet på finansieringsbidrag för denna period.

Regeringen beräknar att antalet ungdomar som behöver få tillgång till ungdomspraktikplats under budgetåret 1994/95 kommer att uppgå till i genomsnitt ca 90.000 per månad. För akademikerpraktik har för nästa budgetår beräknats en förändrad omfattning dvs 3.000 platser per månad.

c) Utbildningsvikariat

Under 1992/93 uppgick antalet utbildningsvikarier till i genomsnitt ca 8.000 per månad. Totalt beräknas ca 35.000 personer varit utbildningsvikarier under året. Av dessa var 60 % kvinnor. AMS beräknar att ca 80 % av vikarierna fanns inom den offentliga sektorn.

Möjligheten till avdrag från arbetsgivaravgifterna vid utbildningsvikariat bör finnas kvar även under budgetåret 1994/95. Detta avdrag bör liksom under förra budgetåret uppgå till 475 kr per arbetsdag. I fråga om avdrag för utbildningskostnader bör likaså nuvarande regler gälla. Detta innebär att avdrag får göras med högst 75 kr per utbildningstimme, dock med högst 30.000 kr per arbetstagare som utbildas.

Regeringen beräknar omfattningen av utbildningsvikariatet till ca 14.000 personer under kommande budgetår.

d) Beredskapsarbeten , rekryteringsstöd och inskolningsplatser

Under perioden 1987-1992 varierade antalet personer i beredskapsarbete mellan 8.000 - 14.000. Kommuner och landsting svarade under perioden för mer än hälften av personer sysselsatta i beredskapsarbete medan staten för en fjärdedel. Enskilda beredskapsarbeten hade en mycket begränsad omfattning.

Antalet platser med rekryteringsstöd har följt en utveckling liknande den för beredskapsarbeten. Dessa minskade och var i genomsnitt 2.200 per månad under 1989/90. Beträffande avtalade inskolningsplatser fanns i genomsnitt 400 personer per månad i denna åtgärd.

Regeringen har beräknat att i genomsnitt 41.900 personer per månad skall kunna anvisas beredskapsarbete, platser med rekryteringsstöd och avtalade in-

skolningsplatser under budgetåret 1993/94. Antalet beredskapsarbeten har minskat inom samtliga sektorer, dock främst inom det statliga området. Enligt regeringens bedömning skulle minskningen kunna förklaras av kommunernas försämrade ekonomi och de omställningar av verksamheten som sker inom många kommuner. Kommunerna anser att i det omstruktureringsarbete som nu pågår kan de inte motiveras att ta emot ett stort antal beredskapsarbete.

Regeringen föreslår att de avtalade inskolningsplatserna avskaffas fr.o.m den 1 juli 1994. Regeringen gör samtidigt bedömningen att främst rekryteringsstödet och ungdomspraktiken bör kunna ersätta de avtalade inskolningsplatserna. Något egentligt behov av avtalade inskolningsplatser finns således inte längre. Avtalade inskolningsplatser som har påbörjats före den 1 juli 1994 bör få slutföras även efter detta anvisningsdatum.

Regeringen beräknar behovet av antalet beredskapsarbeten och platser med rekryteringsstöd till i genomsnitt 10.000 resp 30.000 per månad under nästa budgetår. Det är angeläget att rekryteringsstödet prioriteras framför beredskapsarbeten.

e) Insatser för flyktingar och invandrare

Andelen arbetslösa och arbetssökande av den utomnordiska arbetskraften ökade sedan förra budgetåret. Endast 40 % av de utomnordiska medborgarna var sysselsatta jämfört med 74 % för svenskar.

Regeringen bedömer att arbetslösheten bland flyktingar och invandrare kommer att vara fortsatt hög.

Regeringen föreslår att det, som en försöksverksamhet under nästa budgetår, införs en ny åtgärd i form av en arbetsplatsförlagd praktik för invandrare efter modell ungdomspraktik. Tanken med praktiken är att invandrare som har yrkesutbildning men liten eller ingen svensk arbetslivserfarenhet skall få en chans att skaffa sig värdefull arbetslivs- och yrkeserfarenhet inom sitt utbildningsområde. Praktiken bör kunna genomföras hos såväl privata som offentliga arbetsgivare. Praktikanten bör få inskolning, handledning och praktisk yrkesutbildning på arbetsplatsen. Den bör i princip vara på heltid och få uppgå till högst sex månader.

Under praktiken bör praktikanten få utbildningsbidrag enligt samma regler som gäller vid ungdomspraktik. Något bidrag till arbetsgivaren bör däremot inte utgå. Finansieringsbidrag bör ej erläggas av den arbetsgivare som anordnar praktik för invandrare. I utbildningssyfte kan praktikanten komma att utföra vissa arbetsuppgifter. Detta innebär dock inte att det råder ett anställningsförhållande mellan praktikanten och den arbetsgivare som upplåter praktikplatsen.

Regeringen beräknar kostnaden för förslaget om praktik för invandrare till 476 miljoner kronor och detta ger tillfälle till praktik för totalt 5.000 personer i genomsnitt per månad.

f) Anställning med lönebidrag

Det genomsnittliga antalet personer i lönebidragsanställning har fortsatt att minska jämfört med budgetåret 1990/91. Sammantaget var 48.243 personer sysselsatta i anställning med lönebidrag och inom OSA (offentligt skyddad anställning vid utgången av det gångna budgetåret).

Högsta bidragsgrundande lönesumma vid anställning med lönebidrag och OSA är 13.700 kr per månad. Den nuvarande möjligheten att i särskilda fall medge att ett högre lönebelopp läggs till grund för bidrag bör upphöra den 1 juli 1994.

g) Skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA)

Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare infördes år 1985. Stödformen har som målgrupp haft socialmedicinskt arbetshandikappade, som under lång tid sysselsatts i främst kommunala beredskapsarbeten.

Regeringen föreslår nu att målgruppen för OSA vidgas till att även omfatta personer som är berättigade till insatser enligt lagen om stöd och service åt vissa funktionshindrade samt personer med psykiskt betingade handikapp. För dessa grupper som nu föreslås tillkomma bör bidrag kunna lämnas med upp till 100 % av lönekostnaden, men på gällande sätt beräknat med ett krontalsbelopp. Möjligheterna för dem som sysselsätts inom OSA att övergå till annan anställning bör prövas regelbundet. Eftersom skyddat arbete inte omfattas av reglerna i lagen om anställningsskydd kan sådant arbete även avse en begränsad tid och vara en förberedelse för en reguljär anställning.

Regeringen föreslår att lönebidrag skall kunna lämnas för arbetshandikappade anställda som löper risk att slås ut från arbetsmarknaden, när deras arbetsgivare drar ner på sin verksamhet eller strukturerar om den. Regeringen ser emellertid detta som en tillfällig åtgärd under kommande budgetår i avvaktan på att arbetsmarknadsläget förbättras. AMS har bedömt att lönebidraget på de nämnda grunderna skulle kunna avse ca 500 personer. Regeringen förutsätter att volymen inte blir större. För lönebidrag som beviljas budgetåret 1994/95 för uppsägningshotade arbetshandikappade bör gälla samma regler som för övriga lönebidrag.

Parlamentarisk kommitté om arbetsmarknadspolitikens roll, omfattning, inriktning och avgränsning

Regeringen har beslutat att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över arbetsmarknadspolitikens roll, omfattning, inriktning och avgränsning. Kommittén skall också föreslå de förändringar av arbetsmarknadsverkets struktur som förslagen kan föranleda.

Kommittén ska behandla följande huvudfrågor:

- * hur bör arbetsmarknadspolitiken utformas för att främja tillväxt och en fullgod sysselsättning i hela landet ?
- * hur effektiva är de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och hur bör de se ut i framtiden ?
- * hur påverkas arbetsmarknadspolitiken av EES-avtalet och en eventuell anslutning till Europeiska unionen?
- * hur bör arbetsmarknadspolitiken avgränsas och samspela med andra politikområden ?
- * hur kan arbetsmarknadspolitiken motverka utslagning av svaga grupper på arbetsmarknaden ?

- * hur kan arbetsmarknadspolitiken bidra till att skapa nya arbetstillfällen genom ny- och småföretagande ?
- * hur bör Arbetsmarknadsverkets struktur utformas och dimensioneras ?
- * hur kan den nuvarande styrningen och kontrollen av arbetsmarknadspolitiken förbättras ?

Kommentar

Riksdagen fattade beslut i december 1993 om införande av s.k. finansieringsbidrag för arbetsgivare som anordnar ungdomspraktik. Kommunförbundet har för avsikt att göra arbetsmarknadsdepartementet uppmärksam på att möjligheten för arbetsgivare att hos skattemyndigheten yrka avdrag i rörelsen för den kostnad som finansieringsbidraget utgör, inte medges för kommuner. I detta avseende bör likartade villkor gälla för hela arbetsmarknaden.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Kommunalekonomi och Personalpolitik

Förhandlingssektionen

Markus Gustafsson

Claes-Håkan Jacobson